

J.-P. VINAY IR J. DARBELNET *STYLISTIQUE COMPARÉE DU FRANÇAIS ET DE L'ANGLAIS* (1958 M.): DABARTIES PERSPEKTYVOS

LIUCIJA ČERNIUVIENĖ

Vilniaus universitetas

Filologijos fakultetas

Vertimo studijų katedra

liuce@hotmail.com

1958 m. Jeano-Paulio Vinay ir Jacques'o Darbelnet sukurtą lingvistinio pobūdžio vertimo teorija, išdėstyta veikale *Stylistique comparée du français et de l'anglais*, padarė nemažą įtaką vėlesniems vertimo teorijų kūrėjams. Šiame straipsnyje analizuojama, kokio pobūdžio buvo toji įtaka ir kaip ji atsispindėjo vertimo mokslo tyrėjų darbuose. Tyrimo objektas – J.-P. Vinay ir J. Darbelnet išskirti septyni vertimo būdai, neabejotinai tapę vertimo teorijos istorija ir kartu išlikę šiuolaikinio vertimo mokslo dalimi. Analizuojant kiekvieną vertimo būdą siekiama iširti, kiek jie tebėra aktualūs mūsų dienomis. Taip pat tiriama, kokį poveikį tie būdai turėjo kuriant kitus vertimo būdus ar vertimo strategijas. Vertinama ir J.-P. Vinay ir J. Darbelnet vertimo būdų terminija, apžvelgiama jos kaita.

1958 m. Prancūzijoje išleistas Jeano-Paulio Vinay ir Jacques'o Darbelnet veikalas *Stylistique comparée du français et de l'anglais* (Prancūzijoje paskutinį kartą išleistas 2013 m.) yra vienas pirmųjų vertimo teorijos veikalų Europoje. Mokslininkų požiūris į vertimą – lingvistinio pobūdžio, jis atspindi XX a. antroje pusėje pradėtų kurti vertimo teorijų tendencijas, kai buvo linkstama vertimą laikyti arba literatūros, arba kalbos mokslo dalimi. J.-P. Vinay ir J. Darbelnet vieni pirmųjų teigė, jog perėjimas iš vienos kalbos (A) į kitą kalbą (B) siekiant išreikšti tą pačią realybę X yra atskirōs, lyginamojo pobūdžio disciplinos – vertimo mokslo – sritis (Vinay, Darbelnet 2013, 20). J.-P. Vinay ir J. Darbelnet aptariamo veikalo pratarmėje teigė, kad ši [vertimo] disciplina labai plati, visų pirma susijusi su dviejų lingvistinių struktūrų (dviejų žodynų, dviejų morfologijų) pažinimu. Be to, egzistuoja ir dvi kultūros, dvi literatūros, dvi istorijos ir dvi geografijos, taigi – du skirtingi fenomenai (Vinay, Darbelnet 2013, 20). Tačiau veikale mokslininkai iš esmės analizavo tik kalbą: vertimo aspektu gretino prancūzų ir anglų kalbas.

J.-P. Vinay ir J. Darbelnet išskyrė tris kalbos aspektus, svarbius verčiant: leksikos, tam tikros pasakymo dalies (sakinio dalies, minties dalies) ir pranešimo (*message*) (Vinay, Darbelnet 2013, 27). Šiems aspektams galima taikyti tam tikrus „techninius“ (taip juos

vadina mokslininkai) vertimo būdus. Ir tų vertimo būdų, pasak J.-P. Vinay ir J. Darbelnet, yra septyni. Juos vertėjas versdamas gali taikyti kiekvieną atskirai, arba susieti kelis (Vinay, Darbelnet 2013, 46). Šiuos septynis J.-P. Vinay ir J. Darbelnet vertimo būdus šiandien vertimo teoretikai pamini kaip vertimo teorijos istorijos pavyzdžius (Guidère 2010), jais remdamiesi mokslininkai siūlo naujus, savus vertimo būdus (Chesterman 1997), dar kituose veikaluose mokslininkai remiasi J.-P. Vinay ir J. Darbelnet pateiktais pavyzdžiais (Catford 1965).

Straipsnyje siekiama aptarti septynis J.-P. Vinay ir J. Darbelnet vertimo būdus ir analizuoti, kokią įtaką jie padarė kitų vertimo teoretikų darbams, ar jie aktualūs šiandien, o jei aktualūs – kodėl.

SEPTYNI J.-P. VINAY IR J. DARBELNET VERTIMO BŪDAI IR JŲ AKTUALUMAS

J.-P. Vinay ir J. Darbelnet vertimo būdus (pranc. *procédés de traduction*) skirsto į dvi rūšis – tiesioginį ir netiesioginį vertimą (pranc. *traduction directe* ir *traduction oblique*). Tiesioginiam vertimui J.-P. Vinay ir J. Darbelnet priskiria tokius vertimo būdus: 1. skolinį; 2. kalkę; 3. pažodinį vertimą, o netiesioginiam šiuos: 4. transpoziciją; 5. moduliaciją; 6. ekvivalentiškumą = ekvivalentą; 7. adaptaciją (Vinay, Darbelnet 2013, 46–54).

Tiesioginis vertimas. Skolinys. J.-P. Vinay ir J. Darbelnet teigia, jog skolinys – tai geriausias būdas užpildyti metalingvistinę spragą (lakūną, leksinę spragą (VSŽ 2014, 67), t. y. naują sąvoką, nežinomą konceptą tiesiog perimti iš kalbos, iš kurios verčiama, ir perkelti į kalbą, į kurią verčiama. Mokslininkai pabrėžia, kad tai netgi nebūtų juos dominantis vertimo būdas, tačiau kartais juo naudodamasis vertėjas siekia stilistinio poveikio – nori perteikti vadinamąjį šalies „koloritą“. J.-P. Vinay ir J. Darbelnet pateikia tokius pavyzdžius: iš rusų kalbos į prancūzų kalbą perimti varstai (*verstes*), iš anglų – doleriai ir *party*, iš ispanų kalbos (Meksika) – tekila ir tortiljos (Vinay, Darbelnet 2013, 47).

Šiuolaikinėje globalizacijos epochoje doleriai, tekila ar tortiljos yra gerai žinomi, ir dalis tokių skolinių jau įsitvirtino ne tik anglų ir prancūzų kalbų žodyne. Apie tai, kad kiekvienos kalbos žodyne egzistuoja skolinių, kurie seniai tapo kalbos žodyno dalimi, užsimena ir J.-P. Vinay ir J. Darbelnet, tačiau, jų nuomone, tokie žodžiai neįtrauktini į vertimo mokslo tyrimų lauką (Vinay, Darbelnet 2013, 47).

Skolinių problematika vertimo moksle analizuojama išsamiai ir yra įvairialypė. Be to, skirtingos šalys turi savas tradicijas ir savą požiūrį į svetimų žodžių perėmimą iš kitos kalbos. Skolinys lietuvių kalboje apibrėžiamas taip: skolinys (3^b) *lingv.* žodis ar posakis, atėjęs iš kitos kalbos (DLKŽ 2011). Pasak Liongino Pažūsis, lietuvių kalbos kultūroje vartojami ir terminai *svetimybės*, *svetimžodžiai*, bet jie nenurodo skolinimosi

proceso rezultato, nes ne kiekvienas verstiniuose tekstuose pavartotas svetimžodis tampa lietuvių kalbos skoliniu (Pažūsis 2014, 229). Veikale *Kalba ir vertimas* L. Pažūsis išsamiai analizuoja skolinių ir svetimžodžių vertimo problematiką. Mat verčiant į lietuvių kalbą negalima tiesiog perkelti žodžio (kaip, pavyzdžiui, anglų *pub* – prancūzų *pub*), jį reikia adaptuoti, pridėti lietuvišką galūnę, o jei galūnė nenurodo giminės – priskirti vyriškai arba moteriškai giminei (Pažūsis 2014, 229–236). Pasak Loretos Vaicekauskienės, egzistuoja ir vadinamosios „tarptautinės leksinės citatos“, daugiau ar mažiau suprantamos skaitytojui: „Neadaptuoti, t. y. lietuvių kalbos rašybos ar gramatikos reikalavimų neatitinkantys, žodžiai priskiriami prie nenorminių, išskyrus tuos atvejus, kai jie gali būti laikomi tarptautinėmis leksinėmis citatomis; dažniausiai tai būna dvizodžiai pastovieji perkeltinės reikšmės junginiai, pavyzdžiui: *new age* „tokia kultūros kryptis, judėjimas“, *carte blanche* „visiška laisvė veikti savo nuožiūra“ ir pan.“ (Vaicekauskienė 2008, 68).

L. Pažūsis pateikia įdomių pavyzdžių, bylojančių apie tai, kad, pavyzdžiui, lietuvių kalboje skolinių vartojimo vertime tyrimo laukas iš tiesų platus:

1) „...*nusigavome iki duty-free parduotuvės...*“

2) „*Kaip ir aš, ji gurkšnojo Southern Comfort.*“ (Cituota iš Pažūsis 2014, 235–236).

Abu pavyzdžiai mokslininko paimti iš romanų vertimų ir atskleidžia atitinkamas vertimo problemas – palikti *duty-free* nekeistą įmanoma, nes galima daryti prielaidą, kad šiuolaikinis skaitytojas žinos, kokia tai parduotuvė. Tačiau prie „Southern Comfort“ nepridėjus paaiškinamojo žodžio „likeris“, ne vienam skaitytojui veikiausiai bus neaišku, ką geria romano personažai.

Andrew Chestermanas veikale *Memes of Translation* išskiria ištis daug vertimo strategijų (taip vertimo būdus vadina knygos autorius: *translation strategies*) ir pateikia savų skolinimosi (*loan*) pavyzdžių, gretindamas vokiečių ir anglų kalbas. Jo skolinio pavyzdys yra vokiškame tekste vartojamas *Austrian Airlines*: „Wir wünschen Ihnen einen guten Flug mit Austrian Airlines – We wish you a pleasant flight with Austrian Airlines“ (Chesterman 1997, 94). A. Chestermanas šį pavyzdį iš pradžių priskiria pažodiniam vertimui (kai kitoks neįmanomas) ir užsimena apie Peterio Newmarko bei J.-P. Vinay ir J. Darbelnet teorijas, tačiau iš karto po to aviakompanijos pavadinimą *Austrian Airlines* priskiria skolinimosi ir kalkės strategijai. Jis šias (*loan, calque*) strategijas jungia į vieną (Chesterman 1997, 94). J.-P. Vinay ir J. Darbelnet pasiūlytas skolinio vertimo būdas šiandien suprantamas kaip kur kas sudėtingesnė vertimo problema.

Kalkė. Kalkė, arba pažodžiui išverstas žodžių junginys, kaip ir skolinys, pasak J.-P. Vinay ir J. Darbelnet, gali būti išverstas nusistovėjęs ir jau kitos kalbos žodyno dalimi tapęs žodžių junginys, arba vertėjas gali kurti naują kalkę. Mokslininkai mini nevykusias prancūzų kalbos kalkes, pavyzdžiui, iš vokiečių kalbos kopijuotą *économiquement faible* (*ekonomiškai silpnas*), kuri prancūzų nėra vartojama dažnai (Vinay, Darbelnet 2013, 47–48).

„Kalkiavimo“ laikai lietuvių kalboje veikiausiai jau praecityje. Kramtomoji guma ar dangoraižis, kalkės *par excellence*, prigijo lietuvių kalboje, tačiau šiandien, ieškant atitinkamų naujiems žodžiams, stengiamasi veikiau kurti, ne „kalkiuoti“. Pavyzdžiui, plati naujų terminų kūrimo dirva – ES dokumentai, tačiau vienoje pagrindinių ES duomenų bazėje IATE *cold call* į lietuvių kalbą neskubama versti *šaltas skambutis*¹ (nepageidaujamas skambutis rinkodaros tikslais, kai netikėtai paskambinus siūloma ką nors įsigyti). Žinoma, tai tik vienas pavyzdys, ir apibendrinimų iš jo daryti nereikėtų, tačiau vertėjui dirbant su ES duomenų bazėmis ir susiduriant su naujais terminais matyti, kad stengiamasi kurti lietuvių kalbos normas atitinkantį terminą, o ne „kalkiuoti“. Pasitaiko ir „kalkiavimo“ atvejų, deja, kartais labai nevykusių. IATE nurodomas iš anglų kalbos išversto termino *professional scepticism* atitikmuo – *profesinis skepticizmas*, suteikiant terminui itin aukštą patikimumo laipsnį. Apibrėžtis IATE pateikiama tokia: „požiūris, kurio laikydamasis auditorius nuolat abejoja ir stebi aplinkybes, galinčias rodyti iškraipymus dėl klaidos ar dėl apgaulės, ir kritiškai vertina audito įrodymus“². Jei įsigilintume į žodžių *skepticizmas* ir *abejoti* reikšmes lietuvių kalboje (skepticizmas: 1. fil. pažiūra, pagrįsta neigimu, kad galima pažinti tiesą. 2. prk. nepatiklumas, abejojimas, nepasitikėjimas (<http://dz.lki.lt/get/50266/>); abejoti: nebūti tikram ku nors, dėl ko nors, dvejoti, svyruoti (<http://dz.lki.lt/get/18369/>), būtų aišku, kad toks auditorius turėtų greitai netekti darbo, nes jis ne dirba, o dvejoja. Šiuo atveju terminas *profesinis skepticizmas* yra ir kalkė, ir skolinys, nes *skepticizmas* ir *profesija* nėra lietuviškos kilmės žodžiai. Ir kartu tikrai ne itin vykęs terminas, primetantis lietuvių kalbai reikšmės atspalvius, kurių kalboje nėra. Straipsnio autorė pateikia tik porą pavyzdžių, ir daryti iš jų apibendrinimus būtų moksliskai nepagrįsta. Šis darbas reikalautų atskiro tyrimo. Teigdama, kad labiau linkstama kurti naujus žodžius, o ne versti juos pažodžiui, t. y. kalkiuoti, straipsnio autorė remiasi ilgamete praktine darbo su ES terminų bazėmis patirtimi.

A. Chestermanas, kaip buvo minėta, taip pat išskiria kalkės vertimo strategiją. Jis cituoja P. Newmarką, pateikdamas tokį pavyzdį anglų ir prancūzų kalba: *the man in the street – l’homme dans la rue* (pažodžiui: „žmogus gatvėje“) (Newmark 1988, 84; cituota Chesterman 1997, 94). Ir anglų, ir prancūzų kalbose šis posakis reiškia paprastą, niekuo neišsiskiriantį žmogų: „an average or ordinary person“ (OALD 2010), „l’homme moyen, quelconque“ (NPR 1993). Prancūzų kalba taisyklingai šis posakis turėtų būti *l’homme de la rue – gatvės žmogus*, ne *žmogus gatvėje*, kaip citavo A. Chestermanas, tačiau posakio prasmė neiškraipoma.

L. Pažūsis aiškiau susieja kalkės ir vertimo problematiką, nes jo pavyzdžiai gauseni ir labiau įtikinami. L. Pažūsis kalba ir apie nevykusios kalkės – vertalo – problemas (Pažūsis 2014, 261–267). Taip pat mokslininkas pateikia pavyzdžių apie kalkinį realijų vertimą (tiesioginį vertimą „Juodoji Marija“), vertimą su aiškinimu tekste („baltosios apykaklės“)

1 <http://iate.europa.eu>

2 <http://iate.europa.eu>

bei vertimą su išnašomis („Piemėnų pyragas“) ir tokiu būdu susieja dvi vertimo problemas: realijų vertimą ir kalkiavimą (Pažūsis 2014, 264–266).

Pažodinis vertimas. Pasak J.-P. Vinay ir J. Darbelnet, pažodinis vertimo būdas – tai perėjimas iš originalo kalbos į vertimo kalbą, kai vertėjui reikia perteikti tik lingvistinius vienetus: *Where are you? – Où êtes-vous?* (Vinay, Darbelnet 2013, 48). Tai toks vertimas, kai išlaikoma ta pati žodžių tvarka, tos pačios gramatinės struktūros, tačiau vertimas korektiškas ir idiominis. Šis vertimo būdas gali būti taikomas labai retai, nes kalbų struktūros taip viena kitą atitinka iš tiesų vos ne pavieniais atvejais.

Svarbu pabrėžti, kad J.-P. Vinay ir J. Darbelnet minimas pažodinis vertimo būdas neturi būti painiojamas su nevykusiu, pažodiniu nenatūraliu vertimu. Jie išskiria šį vertimo būdą kaip tam tikrą priemonę, kuria vertėjas gali pasinaudoti tik tuomet, kai jam tai leidžia originalo ir vertimo kalbų struktūros bei leksika. Pasak mokslininkų, jei pažodinį vertimo būdą galima pritaikyti verčiant sakinį *He looked at the map* sakiniu *Il regarda la carte (jis pasižiūrėjo į žemėlapi)*, tai verčiant sakinį *He looked the picture of health* tokio būdo nepritaikysi ir teks versti atitikmeniu *Il se portait comme un charme* (Vinay, Darbelnet 2013, 49), t. y. *jis jautėsi labai gerai, jo sveikata buvo puiki*. Taip ir į lietuvių kalbą neišversime pažodžiui iš anglų kalbos *jis atrodė kaip sveikatos vaizdas* ar iš prancūzų kalbos *jis jautėsi kaip žavesys*.

Iš esmės šis J.-P. Vinay ir J. Darbelnet aprašytas vertimo būdas nei vertimo mokslininkams, nei vertėjams nėra naudingas ar aktualus. Net jeigu ir yra tokių trumpų sakinių ar sakinio dalių, kuriuos galima versti pažodžiui, straipsnio autorė nemano, kad tokį vertimo veiksmą reikėtų įvardyti atskiru vertimo būdu. Pavyzdžiui, ne tik J.-P. Vinay ir J. Darbelnet, bet ir A. Chestermanas, užsiminęs apie pažodinio vertimo (*literal translation*) strategiją (Chesterman 1997, 94), skiria tokiam vertimo būdai vos kelis sakinius.

Kur kas pavojingesnis yra neatsakingas vertimas pažodžiui, neatitinkantis vertimo kalbos normų. Toks pažodinis vertimas verstiniuose grožinės literatūros tekstuose yra neatleistinas vertėjo aplaidumas. Pirmosios George'o R. R. Martino romanų serijos *A Song of Ice and Fire* knygos *A Game of Thrones* vertime į lietuvių kalbą (*Sostų žaidimas*) pažodinio vertimo gausa apskritai trikdo. Toliau pateikiami grynai pažodinio vertimo pavyzdžiai, o kiti tame pačiame vertime rasti pavyzdžiai bus siejami su kitais J.-P. Vinay ir J. Darbelnet vertimo būdais:

- 3) His eyes lingered on Lyanna's face, as if he could will her back to life. (1, 40)
- 4) Jo akys užtruko ant Lijanos veido, tarsi galėtų prikelti ją gyvenimui. (2, 39)
- 5) Catelyn struggled to push back the blankets, her bandaged fingers stiff and unyielding as stone. (1, 131)

- 6) Ketlina pamėgino nustumti antklodes, sutvarstyti pirštai buvo sustingę ir nejautrūs lyg akmuo. (2, 111)

Akys lietuvių kalboje *ant* nieko *neužtrunka*, o sužeisti nejautrūs pirštai nėra lyginami su akmeniu, tuo labiau vartojant vienaskaitą.

Straipsnio autorė palygino ir vertimą į prancūzų kalbą. Jokio pažodiškumo tekste prancūzų kalba nėra:

- 7) « Elle était plus belle que cela », dit le roi au bout d'un moment, envisageant l'effigie avec autant d'intensité que si son regard eût pu l'animer, avant de se relever pesamment. (3, 51)
- 8) Repoussant gauchement ses couvertures de ses doigts bandés qui l'entravaient comme autant de pierres, elle sauta à bas du lit. (3, 154)

Pirmame pavyzdyje vartojamas veiksmožodis *envisager* – žvelgti į veidą, pridėdamas daiktavardis *avec intensité*, įdėmiai, intensyviai. Antrame pavyzdyje romano veikėjai trukdė sutvarstyti pirštai, sunkūs *lyg akmenys* (daugiskaita). Abiejuose sakiniuose atsižvelgta į prancūzų kalbos normas.

Netiesioginis vertimas. Transpozicija, arba kalbos dalies keitimas. Transpozicija, pasak J.-P. Vinay ir J. Darbelnet, yra toks vertimo būdas, kai vertėjas vieną kalbos dalį originalo tekste keičia kita kalbos dalimi vertimo tekste (Vinay, Darbelnet 2013, 50). Pavyzdžiui, daiktavardis keičiamas veiksmožodžiu, būdvardis –rieveksmiu, būdvardis – daiktavardžiu ir taip toliau. J.-P. Vinay ir J. Darbelnet pateikia įvairių pavyzdžių:rieveksmis verčiamas veiksmožodžiu: *Situation still critical* (laikraščio straipsnio pavadinimas) – *La situation reste critique*,rieveksmis *still (vis dar)* verčiamas veiksmožodžiu *rester (likti, išlikti)*; veiksmožodis verčiamas daiktavardžiu: *before he comes back* – *avant son retour*, veiksmožodis *come back (sugrįžti)* verčiamas daiktavardžiu *retour (sugrįžimas)* (Vinay, Darbelnet 2013, 97). Paprastesni pavyzdžiai: *festival paper* – *papier-cadeau* (būdvardis *šventinis* – daiktavardis *popierius-dovana*), *for sale* – *à vendre* (daiktavardis *pardavimas* – veiksmožodis *parduoti*), *medical students* – *étudiants en médecine* (būdvardis *medical* išverstas daiktavardžiu *medicinos*).

J.-P. Vinay ir J. Darbelnet teigia, kad šis vertimo būdas nėra toks jau sudėtingas ir priskiria jį geram vertėjo kalbų mokėjimui (Vinay, Darbelnet 2013, 233). Apie transpoziciją kalba ir kiti mokslininkai, pavyzdžiui, A. Chestermanas (Chesterman 1997, 95), L. Pažūsis (2014). A. Chestermanas teskiria transpozicijai (teigia perėmęs šį terminą iš J.-P. Vinay ir J. Darbelnet) vieną pastraipą, L. Pažūsis šį reiškinį analizuoja kur kas išsamiau, skirdamas kalbos dalies keitimui visą skyrius „Gramatiniai pakeitimai“ poskyrį (Pažūsis 2014, 364–398).

Moduliacija. Pasak J.-P. Vinay ir J. Darbelnet, moduliacija – tai požiūrio keitimas, kai daiktas, žmogus, reiškiny ar veiksmas apibūdinami kitaip, pasirenkant kitokį aspektą (Vinay, Darbelnet 2013, 51). Mokslininkai skirsto šį vertimo būdą į tam tikras grupes. Pavyzdžiui, to, kas abstraktu, ir to, kas konkretu, opozicija (*le dernier étage* („paskutinis“ aukštas) – *the top floor* („viršutinis“ aukštas), priežasties virsmas pasekme (*a stubborn soil* („atkakli“ dirva) – *un sol ingrat* („nedėkinga“ dirva) – *nederlinga dirva*), priemonės ir rezultato keitimas vietomis (*firewood* (ugnis+mediena) – *bois de chauffage* (šildymas+mediena) – *malkos*), dalies ir visumos santykio kitimas (*livre de classe* (klasės knyga) – *school book* (mokyklos knyga) – *vadovėlis*), priešingo veiksmo opozicija anglų ir prancūzų kalbose (*folder* (lankstinukas, fold – sulenkti) – *dépliant* (lankstinukas, déplier – atlenkti, atversti) ir kita. Pasak J.-P. Vinay ir J. Darbelnet, galima sensorinė moduliacija: a) spalva: *goldfish* (geltonos (auksinės) žuvis) – *poissons rouges* (raudonos žuvis) – *auksinė žuvelė*; b) garsas ir judesys: *rattled his sabre* (subarškino kardą) – *agita son sabre* (pajudino kardą); c) lietimas ir svoris: *the intangibles* (neapčiuopiami) – *les impondérables* (nepasveriami) – tai, ko negalima numatyti; geografinė moduliacija: *India ink* (Indijos rašalas) – *encre de Chine* (Kinijos rašalas) – *tušas*; taip pat – palyginimo ar simbolio kaita: *of another calibre* (kito kalibro) – *d'une autre trempe* (kito grūdinimo) – *kito lygio* (Vinay, Darbelnet 2013, 86–90). Šiuos moduliacijos tipus mokslininkai priskiria leksikos lygmeniui.

Kalbėdami apie pranešimo, teksto (*message*) lygmenį, jie kiek kitaip skirsto moduliacijos tipus, tačiau moduliacijos, kaip vertimo būdo, esmė nekinta: 1. Abstraktu vietoj konkretu; 2. Aiškinamoji moduliacija; 3. Dalis vietoj visumos; 4. Viena dalis vietoj kitos; 5. Priešingas požiūris; 6. Neigiamai išreikštas priešingas požiūris; 7. Veiksmažodžio veikiamosios formos keitimas neveikiamąja ir atvirksčiai; 8. Erdvė vietoj laiko; 9. Laiko ir erdvės tarpai ir ribos; 10. Simbolio keitimas; 11. Sustabarėjusi moduliacija (Vinay, Darbelnet 2013, 235–241).

Šis vertimo būdas bene pats sudėtingiausias. Kiekviena tauta turi savą požiūrį į bet kokį daiktą, reiškinį, savybę ar veiksmą, ir tas požiūris atsispindi kalboje. Viena vertus, šiandien galima aiškiai išskirti įvardytus kitaip, tiriamus ir vartojamus kelis vertimo būdus, kuriuos savo laiku J.-P. Vinay ir J. Darbelnet suvokė kaip moduliaciją – požiūrio kismą. Kita vertus, straipsnio autorės nuomone, į šį skirtingą kiekvienos tautos / kalbos požiūrį, jei jis neįvardytas aiškiais mūsų laikų terminais, bent jau lietuvių kalbos vertėjai dažnai atsižvelgia nepakankamai, tuomet vertimo kalba tampa nenatūrali.

J.-P. Vinay ir J. Darbelnet moduliacijos abstraktu *vs* konkretu, dalis vietoj visumos SSRS mokslininko Jakovo Reckerio buvo įvardytos konkretizacijos (bendresnės reikšmės žodis keičiamas konkretesnės reikšmės žodžiu) ir generalizacijos (konkretesnės reikšmės žodis keičiamas bendresnės reikšmės žodžiu) vertimo transformacijomis (Recker 1974, 39–45). Būtent šiuos terminus perėmė ir Lietuvos vertimo teoretikai. Šias transformacijas

išsamiai tiria L. Pažūsis (Pažūsis 2014, 500–544). Mokslininkas nurodo žodyną, iš kurio imti konkretizacijos ir generalizacijos terminai: *Dictionary of Translation Studies*, Shuttleworth M., Cowie M., 2007 m., išleista St. Jerome Publishing (Pažūsis 2014, 666). Tad ne vien rusų vertimo mokykloje šie vertimo būdai buvo taip vadinami. L. Pažūsis užsimena ir apie J.-P. Vinay ir J. Darbelnet, kurie „<...> prieš pusę amžiaus rašė apie konkretaus ir abstraktaus lygio raišką abstrakčiais ir konkrečiais žodžiais vertimo tekste.“ (Pažūsis 2014, 500).

J.-P. Vinay ir J. Darbelnet moduliaciją „priešingas požiūris“ ir „neigiamai išreikštas priešingas požiūris“ J. Reckeris vadino antoniminiu vertimu (Recker 1974, 48–52). J.-P. Vinay ir J. Darbelnet taip iliustruoja priešingą požiūrį: *You can have it – Je vous le laisse (Galite tai turėti – aš jums tai palieku)*; o taip – neigiamai išreikštą priešingą požiūrį: *Forget it! – N'y pensez plus (Užmirškite tai – nebegalvokit apie tai)* (Vinay, Darbelnet 2013, 238–239); J. Reckerio antoniminio vertimo pavyzdžiai panašūs: „<...> asked him to hang on <...>“ (pažodžiui *prašiau palaukti (kol atsilies)*) į rusų kalbą verčiama *poprosila nepadėti ragelio* („<...> попросила его не класть трубку <...>“, Recker 1974, 48). Šiandien antoniminis vertimas tiriamas kur kas plačiau. Išskiriama daugiau neigimo tipų, neigimo raiškos, toli gražu ne viena antoniminio pakeitimo rūšis: morfologinis neigiamasis, morfologinis teigiamasis, leksinis, sintaksiniai antoniminiai pakeitimai ir kita (Maskaliūnienė 2013, 45–113). Pavyzdžiui, N. Maskaliūnienė kaip leksinio antoniminio pakeitimo atvejį pateikia veiksmazodžio *remember* vertimą. Pasak mokslininkės, šis veiksmazodis dažniausiai verčiamas neigiamuoju antonimu, ypač jei vartojamas liepiamąja nuosaka. Jos pateiktas pavyzdys „...it must be *remembered* that...“ – „...reikia *neužmiršti, kad*...“ (Maskaliūnienė 2013, 65) išties panašus į J.-P. Vinay ir J. Darbelnet išskirtą priešingo požiūrio raišką neigiama forma.

Beje, konkretizacijos, generalizacijos, antoniminio vertimo, prasminio sąvokos išplėtimo (o tai yra įvairūs metaforiniai pakeitimai, panašūs į J.-P. Vinay ir J. Darbelnet požiūrio keitimo sampratą), visiško pakeitimo vertimo transformacijas išskyręs J. Reckeris literatūros sąrašė nurodo straipsnyje aptariamą J.-P. Vinay ir J. Darbelnet veikalą (Recker 1974, 214), tačiau savo knygoje jų necituoja.

Ne visuomet moduliacijos vertimo būdas gali būti aiškiai įvardytas. Egzistuoja ir tam tikros nusistovėjusios kalbos normos, tradicijos, kurias įvardyti nėra lengva. Straipsnio autorės nuomone, kartais vertėjui užtektų prisiminti J.-P. Vinay ir J. Darbelnet moduliaciją paprasčiausia šio termino reikšme: kaip mes suprantame viena ar kita, kaip mes pasakome, kad skambėtų natūraliai gimtąja kalba. Štai keli vertimo pavyzdžiai iš minėto G. R. R. Martino pirmojo romano *A Game of Thrones*:

9) His face was pale as milk. (1, 485)

10) Jo veidas buvo išbalęs kaip pienas. (2, 394)

11) Marillion sat frozen, clutching his woodharp, his face as pale as milk <...>. (1, 322)

J.-P. Vinay ir J. Darbelnet *Stylistique comparée du Français et de l'Anglais* (1958 m.): dabarties perspektyvos

- 12) Mariljonas sėdėjo it stabo ištiktas, spausdamas medinę arfą, veidas buvo išbalęs kaip pienas <...>. (2, 261)
- 13) His singing days were done. His flesh was blanched white as milk, everywhere but his hands. His hands were black <...>. (1, 535)
- 14) Daugiau nebedainuos. Jo kūnas buvo išbalęs it pienas, išskyrus rankas. Rankos buvo juodos <...>. (2, 434)

Visi pavyzdžiai susiję su palyginimu *kaip pienas*: *pale as milk*, *as pale as milk* ir *white as milk*. Pirmas pavyzdys – sužeistas žmogus, antras – išsigandęs, ir trečias – miręs. Vertimai į lietuvių kalbą: du kartus *kaip pienas* ir vieną kartą *it pienas*. Anglų kalbos žodyne (OALD 2010) *milk* nėra gretinamas su *pale* ar *white*, tačiau akivaizdu, kad JAV rašytojas visais trim atvejais pieno baltumo spalvai suteikia neigiamą konotaciją. Kituose romanuose vėliau atsiradę „pieno žmonės“ nieko bendra neturės su keliais palyginimais aštuoniuose šimtuose pirmos knygos puslapių. Lietuvių kalbos frazeologijoje *pienas* turi labai daug reikšmių, tačiau jei kalbama apie žmogų *kaip iš pieno plaukęs*, *kaip pienu praustas*, *kaip iš pieno trauktas* – konotacija tik teigiama, susijusi su grožiu, sveikata, gali būti ir su turtais (FŽ 2001). Nei *išblyškęs kaip pienas*, nei *baltas kaip pienas* pateiktų pavyzdžių atvejais lietuvių kalboje nėra sakoma, tad akivaizdu, jog šiuo atveju vertėja tiesiog neatkreipė dėmesio į skirtingą pieno sampratą dviejose kultūrose. Beje, aptardami simbolio keitimą, J.-P. Vinay ir J. Darbelnet net pavyzdį panašų pateikė: *white as a sheet* – *pâle comme un linge* (Vinay, Darbelnet 2013, 90). *Paklodė, patalai, drobė* – juk ir lietuviškai sakoma *kaip drobė* apie nesveikai išbalusį, išblyškusį (FŽ 2001, 161). Vertimuose į prancūzų kalbą vartojami du būdvardžiai *blême* ir *livide*, kurie skirti apibūdinti itin išbalusį, išblyškusį žmogų: 1. *Il était livide* (4, 140); 2. *Blême de trouille* (3, 370) – pridėdama *iš baimės*; 3. De la bidoche *blême*, à l'exception des mains. Noires. (4, 198). Antroje romanų serijos knygoje *Karalių kova* vertėjas išvertė remdamasis lietuvių kalbos normomis:

- 15) Sansa Stark looked especially lovely this morning, though her face was as pale as milk. (5, 250)
- 16) Sansa Stark šį rytą atrodė ypač gražiai, nors jos veidas buvo išbalęs lyg drobė. (6, 305)
- 17) En dépit de sa pâleur laiteuse, Sansa Stark était particulièrement ravissante ce matin. (7, 75)

Lietuviškas atitikmuo *lyg drobė* skamba natūraliai. Prancūzų vertėjas prie blyškumo pridėdama ir *pieno spalvos*, tačiau prancūzų kalba galima pasakyti *išbalęs kaip pienas* – *blanc comme le lait*, nors tai ir nėra dažnas palyginimas. Beje, Prancūzijoje iš pradžių visus šios serijos romanus į prancūzų kalbą vertė vienas vertėjas Jeanas Sola, kol dėl tam tikrų priežasčių leidykla nusprendė jį pakeisti ir pasirinko kitą patyrusį vertėją Patricką Marcelį. Į lietuvių kalbą kol kas išverstos keturios knygos, jas vertė trys skirtingi vertėjai (pirmąją – Rasa Tapinienė, antrąją – Leonas Judelevičius, o trečiąją ir ketvirtąją – Jovita Liutkutė).

Apie dėl to iškilusias rimtas vertimo problemas straipsnyje nebus kalbama, nes tai būtų kito tyrimo objektas.

Kartais nevykusiai išverčiama ir ES dokumentuose:

- 18) KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI IR EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI dėl Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, taikymo
- 19) <...> Iš 2,4 mln. santuokų, užregistruotų Sąjungoje 2007 m., apie 300 000 priklausė šiai kategorijai. Iš 1 040 000 tais pačiais metais Sąjungoje nutrauktų santuokų 140 000 (13 proc.) taip pat buvo tarpvalstybinio pobūdžio (žr. Komisijos komunikatą Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui išsklaidyti tarptautinių porų netikrumą dėl turtinių teisių (COM(2011) 125 final).
- 20) <...> En 2007, sur les 2,4 millions de mariages célébrés dans l'Union, 300 000 relevaient de cette catégorie; tel était également le cas pour 140 000 divorces (13 %) sur les 1 040 000 prononcés dans l'UE cette même année (voir la communication de la Commission au Parlement européen, au Conseil, au Comité économique et social européen et au Comité des régions - Lever les incertitudes liées aux droits patrimoniaux des couples internationaux, COM(2011) 125 final)³.

Angliškoje versijoje, kaip ir prancūziškoje, vartojama *international couples*. Lietuvių kalboje būdvardis *tarptautinis* turi ir kitokių reikšmių: 1. priimtas ar sutartas daugelio ar visų tautų: *~ė teisė. ~iai žodžiai. ~ės garantijos*. 2. vykstantis tarp tautų, valstybių: *T. bendradarbiavimas. ~ės sporto varžybos*. 3. bendras daugeliui tautų, valstybių: *T. bankas* (DLKŽ 2011). Akivaizdu, kad toks vertėjo pasirinkimas atrodo neteisingas, ir šiuo atveju galima versti keliais žodžiais, kad ir *skirtingų pilietybių poros, skirtingų tautybių poros* (svarbu kontekstas). Galbūt, remiantis J.-P. Vinay ir J. Darbelnet, tai būtų aiškinamoji moduliacija, o gal galėtume tokį vertimo būdą pavadinti šiandien įprastesniu aiškinamojo vertimo terminu.

Ekvivalentiškumas = ekvivalentas? Ekvivalentiškumas pasak J.-P. Vinay ir J. Darbelnet yra toks vertimo būdas, kai frazeologizmai, sustabarę žodžių junginiai, idiomos, patarlės verčiami atitinkamais vertimo kalbos frazeologizmais, idiomomis, patarlėmis. Mokslininkams ekvivalentiškumas – sustabarėjusi moduliacija (Vinay, Darbelnet 2013, 240). Netgi įvairius sušukimus (kokio pobūdžio, J.-P. Vinay ir J. Darbelnet neįvardija) jie priskiria ekvivalentiškumui. Pavyzdžiui, kokią kūno dalį užsigavęs prancūzas sušuks: „Aïe!“ , o anglas: „Ouch!“ . Anglams *too many cooks spoil the broth* (*per daug virėjų sugadina sultinį*),

³ <http://old.eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=lt&lng1=lt,fr&lng2=bg,cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,hr,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,ro,sk,sl,sv,&val=756004:cs>

o prancūzams – *deux patrons font chavirer la barque (du vadovai valtį įsiūbuoja)* (Vinay, Darbelnet 2013, 52). Šis vertimo būdas kitų vertimo teoretikų analizuojamas nebuvo, o idiomų, frazeologizmų, sustabarėjusių posakių ar patarlių vertimo problematikai skiriami atskiri vertimo mokslininkų darbai, rašomi straipsniai. Nors J.-P. Vinay ir J. Darbelnet šį vertimo būdą aiškiai įvardijo kaip *équivalence*, t. y. ekvivalentiškumas, galbūt reikėtų šiam būdai pavadinti rasti kitą terminą lietuvių kalboje. Leonas Petravičius straipsnyje „Vertimo istorija“ pasiūlė *ekvivalento* terminą (<http://www.lvs.lt/?recensions=263>). J.-P. Vinay ir J. Darbelnet veikale vartoja du terminus: be ekvivalentiškumo – ir *ekvivalentus*, *équivalences* (daugiskaita). Tokiam vertimo būdai pavadinti terminas „ekvivalentiškumas“ nėra itin vykęs. Ekvivalentiškumo terminą vertimo mokslininkai vėliau vartojo daug platesne prasme. Pavyzdžiui, JAV vertimo teoretikas Eugene'as Nida formalųjį ir dinamiškąjį ekvivalentiškumą kaip vertimo būdą siūlo taikyti verčiant visą tekstą (Nida, Taber 1969). Beje, J.-P. Vinay ir J. Darbelnet ekvivalentiškumas Lietuvos mokslininkų darbuose taip pat traktuojamas skirtingai, pavyzdžiui, Aurelija Leonavičienė linkusi kalbėti apie J.-P. Vinay ir J. Darbelnet situacinį ekvivalentiškumą (Leonavičienė 2010, 19), tačiau dviejų situacijų ekvivalentiškumą kaip tokį mokslininkai aptaria veikalo pratarėje ir įvardija dviem žodžiais *équivalent* bei *équivalence* (Vinay, Darbelnet 2013, 22). Vėliau apie tam tikrą situacinį ekvivalentiškumą jie kalbės, aptardami adaptacijos vertimo būdą.

Adaptacija. Galiausiai kraštutinė ekvivalentiškumo riba yra adaptacija. Adaptacija J.-P. Vinay ir J. Darbelnet vadina tokį vertimo būdą, kai tam tikra situacija, ar tam tikras žodis, egzistuojantis originalo kalboje, neegzistuoja vertimo kalboje dėl kalbinių ar dėl kultūrinių skirtumų. J.-P. Vinay ir J. Darbelnet pateikia pavyzdį, kaip angliškai galima pasakyti, kad tėvas pabučiavo dukrą į lūpas, o prancūziškai tai būtų paprasčiausiai nesuprantama ir derėtų versti, kad tėvas dukrą švelniai apkabino. Mokslininkai išimti, tai yra pažodinį vertimą, priimtinu laiko tik tuomet, kai vertėjas nori parodyti kultūrinius skirtumus. Dar vienas iš tiesų įdomus J.-P. Vinay ir J. Darbelnet pateiktas pavyzdys iš vertimo žodžių praktikos: vertėjas kriketą iš anglų kalbos į prancūzų kalbą išvertė dviračių lenktynėmis, garsiomis *Tour de France*, nes jam atrodė, kad prancūzui delegatui (deja, išsamiau situacijos – kam ir kur buvo versta – jie neaprašo) taip bus aiškiau. Tačiau pats vertėjas pateko į keblią padėtį, kai prancūzas padėjo kolegai anglui, kad šis paminėjo tokį žinomą Prancūzijoje sportą, ir vertėjas nebežinojo, kaip grįžti prie angliško kriketo (Vinay, Darbelnet 2013, 53). Tokios adaptacijos gali būti ne tik gana pavojingos, bet ir naudingos, pavyzdžiui, Vertimo studijų katedros magistrantė Erika Sinkevičiūtė vertė straipsnį, skirtą verslininkams: kaip surasti bendrą kalbą su viršinininku, sutarti su juo. Straipsnyje autorius pasinaudojo sporto (ledo ritulio) atributika psichologiniams aspektams aptarti. Ledo ritulio atributiką, garsių sportininkų, trenerių vardus ir jų pasisakymus vertėja pakeitė krepšinio atributika, vartojo garsių Lietuvos krepšinininkų,

trenerių pavardes, citavo jų pasisakymus. Tokiu atveju adaptacija pasiteisina, o kriketo ir dviračių lenktynių atveju – ne.

J.-P. Vinay ir J. Darbelnet pasiūlyto adaptacijos vertimo būdo vėliau vertimo teoretikai neperėmė ir apie jį kaip apie tokį atskirai nebekalbėjo. Kultūrinis aspektas vertimo teorijoje buvo ir yra plėtojamas. Tačiau kai A. Chestermanas, pavyzdžiui, išskiria „kultūrinio filtro, koštovo“ vertimo strategiją (*cultural filtering*), jis mini jau kitus vertimo teoretikus ir jų darbus: Juliane House, Siderą Floriną, Lawrence'ą Venutį (Chesterman 1997, 108).

IŠVADOS

Stylistique comparée du français et de l'anglais pirmą kartą išleista Paryžiuje 1958 m., paskutinį kartą – 2013 m. Nors J.-P. Vinay ir J. Darbelnet rašo, jog nepakanka mokėti kalbą, kad galėtumei gerai versti, vis dėlto jų teorija iš esmės yra lingvistinis požiūris į vertimą kaip į mokslo sritį neperžengiant lingvistikos ribų. J.-P. Vinay ir J. Darbelnet išskirti garsieji septyni vertimo būdai šiandien yra tapę vertimo mokslo klasika. Jie analizuojami išsamiau, J.-P. Vinay ir J. Darbelnet mintys permąstytos kitų mokslininkų, pasiūlyta kitokių pavadinimų, tačiau keičiant pavadinimus nesikeičia esmė. Akivaizdu, kad šių mokslininkų pradėta tradicija tęsiama ir mūsų dienų vertimo mokslo tyrėjų.

Tiesioginio vertimo būdai – skolinys ir kalkė – tiriami šiandienos vertimo teoretikų (A. Chestermano, L. Pažūsis). J.-P. Vinay ir J. Darbelnet juos suprato siauriau ir skyrė jiems mažiau dėmesio. Apie pažodinio vertimo būdą užsimena A. Chestermanas, cituodamas ir P. Newmarką. Straipsnio autorės nuomone, pažodinio vertimo išskirti kaip atskiro vertimo būdo nereikėtų, nes galimybė versti pažodžiui pasitaiko itin retai ir vertėjui nėra naudinga.

Transpozicijos tradiciją tęsia A. Chestermanas ir daug kitų mokslininkų, Lietuvoje ją nagrinėjo L. Pažūsis. Moduliacija – itin kompleksiškas vertimo būdas, šiandien skaidomas į kelis skirtingus vertimo būdus. Tai konkretizacija, generalizacija, antoniminis vertimas. Konkretizacija ir generalizacija šiandien yra kiekvienam vertėjui žinotini vertimo būdai, kuriuos jie turi mokėti taikyti versdami. Antoniminis vertimas, kurį 1974 m. savo ruožtu kaip vertimo transformaciją išskyrė J. Reckeris, gali būti analizuotinas ne vienu aspektu. Tačiau moduliacija pačia paprasčiausia reikšme – požiūrio kismo, kalbos tradicijos – nepelnytai užmiršta. Kaip matyti iš straipsnyje analizuotų pavyzdžių, jei neatsižvelgiama, pavyzdžiui, į reikšmių konotacijas, verčiama pažodžiui, vertimo tekstas skamba dirbtinai.

Ekvivalentai ir adaptacija nesulaukė atgarsio kaip atskiri vertimo būdai. J.-P. Vinay ir J. Darbelnet aptarti du vertimo būdai šiandien suprantami plačiau: ekvivalentai – tai sustabarėję žodžių junginiai, idiomos, frazeologizmai, patarlės, adaptacija – realiųjų vertimo būdai, kultūros konteksto perteikimas. Tokio pobūdžio vertimo problemoms tirti skiriami atskiri mokslo darbai. Apibendrinant galima teigti, kad J.-P. Vinay ir J. Darbelnet pasiūlyti vertimo būdai sulaukė vienokio ar kitokio atgarsio, buvo analizuojami ir taikomi,

priimami ir atmetami, bet be jokios abejonės padarė didelę įtaką kitų vertimo teoretikų darbams, jie tebėra aktualūs ir šiandien.

ŠALTINIAI⁴

Martin George R. R. 2011. *A Game of Thrones*. London: Harper Voyager.

Martin George R. R. 2012. *Sostų žaidimas*. Vilnius: Alma littera. Iš anglų kalbos vertė Rasa Tapinienė.

Martin George R. R. 1998. *Le Trône de Fer*. Paris: Pygmalion. Traduit de l'américain par Jean Sola.

Martin George R. R. 1999. *Le Donjon rouge*. Paris: Pygmalion. Traduit de l'américain par Jean Sola.

Martin George R. R. 2011. *A Clash of Kings*. London: Harper Voyager.

Martin George R. R. 2013. *Karalių kova*. Vilnius: Alma littera. Iš anglų kalbos vertė Leonas Judelevičius.

Martin George R. R. 2000. *L'ombre maléfique*. Paris: Pygmalion. Traduit de l'américain par Jean Sola.

LITERATŪRA

Catford J. C. 1965. *A Linguistic Theory of Translation*. Oxford: Oxford University Press.

Chesterman A. 1997. *Memes of Translation*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.

Černiuvienė L. 2013. *Vertimo minties raida Europoje*. Vilnius: Lodvila.

Guidère M. 2010. *Introduction à la traductologie*. Bruxelles: Groupe De Boeck.

Leonavičienė A. 2010. *Vertimo atodangos: teorija ir praktika (prancūzų – lietuvių kalba)*. Kaunas: Technologija.

Maskaliūnienė N. 2013. *Antoniminių vertimas*. Vilnius: Lodvila.

Nida E. A., Taber Ch. R. 1969. *The Theory and Practice of Translation*. Leiden: E. I. Brill.

Pažūsis L. 2014. *Kalba ir vertimas*. Vilnius: Lodvila.

Petravičius L. 2007. *Vertimo istorija*. LLVS svetainė (<http://www.llvs.lt/?recensions=263>).

Recker J. I. 1974. *Teorija peregoda ir perevodčeskaja praktika*. Moskva: Meždunarodnyje otnošenija.

Vaicekauskienė L. 2008. Nauji naujųjų skolinių norminimo klausimai. *Kalbos kultūra* 81, 65–79.

Vinay J.-P., Darbelnet J. 2013. *Stylistique comparée du français et de l'anglais*. Paris: Didier.

ŽODYNAI

DLKŽ 2011 – *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas <<http://dz.lki.lt/>>

FŽ 2001 – *Frazeologizmų žodynas*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.

NPR 1993 – *Le Nouveau Petit Robert*. Paris: Dictionnaires Le Robert.

OALD 2010 – *Oxford Advanced Learner's Dictionary*. Oxford: Oxford University Press.

VŠŽ 2014 – Pažūsis L., Maskaliūnienė N., Darbutaitė R., Klištoraitytė R., Mankauskienė D., Miškinienė I., Paura M. *Vertimo studijų žodynas*. Vilnius: Lodvila.

⁴ Romanų anglų, lietuvių ir prancūzų kalba leidimo metų skirtumas nėra esminis. Straipsnio autorė naudojosi tais veikalais, kuriuos jai pavyko gauti. Leidimų anglų ir prancūzų kalba būta ne vieno, tačiau knygu turinys nei originalo kalba, nei vertimo kalba nekito. Leidimas lietuvių kalba yra vienas.

**STYLISTIQUE COMPAREE DU FRANÇAIS ET DE L'ANGLAIS DE J.-P. VINAY
ET J. DARBELNET (1958): DU PASSÉ VERS L'AVENIR**

LIUCIJA ČERNIUVIENĖ

Résumé

Les objectifs du présent article est l'analyse de la problématique des procédés de traduction décrits par Jean-Paul Vinay et Jacques Darbelnet dans l'ouvrage *Stylistique comparée du français et de l'anglais* paru en 1958. Dans le présent article sont analysés sept procédés de traduction relevant de la traduction dite directe et de la traduction dite oblique ainsi que l'influence de la théorie de J.-P. Vinay et J. Darbelnet et de ces sept procédés de traduction dans le développement de la traductologie.

Il a été démontré que certains de ces procédés continuent à servir aujourd'hui de base pour les recherches scientifiques des traductologues. Il en est ainsi avec le cas de procédés suivants : emprunt, calque, transposition, modulation. Les recherches qui s'effectuent sont plus vastes et englobent plus de problèmes de traduction que ceux envisagés par J.-P. Vinay et J. Darbelnet. Les autres procédés, la traduction littérale, l'équivalence et l'adaptation n'ont pas trouvé leur chemin dans la traductologie contemporaine. Soit on les rejette (traduction littérale en quelque sorte), soit on voit plus de perspectives dans les recherches (l'équivalence, l'adaptation).

Il est à constater néanmoins que d'une part, la théorie de J.-P. Vinay et J. Darbelnet fait partie de l'histoire de la traductologie, et d'autre part, elle reste toujours actuelle pour les scientifiques et les traducteurs.